

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ КРАЄЗНАВЦІВ: ЗДОБУТКИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Хмельницька обласна організація Всеукраїнської Спілки краєзнавців пройшла шалений шлях становлення і розвитку.

Ще в далекому 1964 році, вперше на теренах України, було засновано обласне історико-краєзнавче товариство, головою якого до 1991 р. вбивався відомий краєзнавець, кандидат історичних наук Гуменюк С.К. (помер в жовтні 1991 р.).

За цей час було проведено VIII Подільських краєзнавчих конференцій, члени товариства взяли найактивнішу участь у створенні „Історії міст і сіл Хмельницької області”, видрукували низку краєзнавчих матеріалів, буклетів, збірників тощо.

В 1990 р. було засновано обласну організацію Всеукраїнської спілки краєзнавців, її відділення створено в усіх 20 районах та 6 містах. Головою власної організації Спілки постійно обирається щальник управління освіти та науки Хмельницької облдержадміністрації, заслужений працівник освіти України Войтенко Володимир Іванович.

Сьогодні регіональні дослідження, впровадження їх результатів у сучасну науку, в систему освіти, туризму, реставрації, збереження та охорони пам'яток історії та культури у Хмельницькій області здійснюють понад 2 тисячі вчених і краєзнавців, вчителів, музейників, архівістів, бібліотекарів, студентів, учнів старших класів шкіл, коледжів, з-поміж них 5 академіків, 4 члени-кореспонденти різних академій наук, 14 докторів наук, професорів, понад 50 кандидатів наук, 22 магістрантів, 26 аспірантів тощо. Серед них: професори: Степанков В.С., Винокур І.С., Петров М.Б., Завальнюк О.М., доценти: Філіпюк А.Г., Суровий А.Ф., Місінкевич Л.Л., молоді дослідники: Сушко О.В., Шевчук Ж.А., Вомарницький О.Б. та ін. Найбільш результативно щують по залученню в лави Спілки молоді, по організації науково-краєзнавчих конференцій, виданню наукових збірників, монографій, навчальних посібників, путівників з краєзнавства на Хмельниччині Теофіпольська районна (голова почесний професор Стасюк І.А.), Дунаєвецька (доцент Прокопчук В.С.), Старосинявська районна (Ковельський І.Д.), Кам'янець-Подільська міська (академік Винокур І.С.), Хмельницька міська (Ю.І. Блажевич) організації ВСК, її осередки Кам'янець-Подільського державного університету, Державного архіву Хмельницької області, обласної наукової універсальної бібліотеки імені Миколи Островського, сіл Кузьмин Красилівського, Косків Шепетівського районів та ін.

Пріоритетними державними і обласними регіональними науковими програмами, над реалізацією яких працює ВСК на Хмельниччині, є: 1/ завершення видання історико-меморіальної "Книги Пам'яті" (до 60-річчя Перемоги у Великій Вітчиз-

няній війні); 2/ підготовка багатотомного видання "Реабілітовані історією" (про репресії 20-х-50-х рр. XX ст.); 3/ створення Зводу пам'яток історії та культури області; 4/ перевидання у новій редакції багатотомної "Історії міст і сіл України. Хмельницька область"; 5/ робота над комплексними темами "Культура Поділля", "Духовні витоки Поділля", "Історичні постаті Поділля" й ін.

За останні три роки обласна організація ВСК та її осередки підготували і провели 5 міжнародних, 12 всеукраїнських та регіональних науково-краєзнавчих конференцій, симпозіумів та видали збірники наукових праць за матеріалами їх роботи. З-поміж них привернули особливу увагу науковців Міжнародний круглий стіл у дні проведення Міжнародного фестивалю в Хмельницькій області фестивалю національних культур "Міжнаціональні відносини в контексті українського державотворення" (Кам'янець-Подільський, 2001), Міжнародна науково-практична конференція "Кам'янець-Подільський у контексті українсько-європейських культурних зв'язків" (Кам'янець-Подільський, 2003), Всеукраїнські наукові конференції "Історичне краєзнавство в системі освіти України", "Проблеми етнології, фольклористики, мистецтвознавства Поділля та Південно-Східної Волині", Юхим Сіцинський в історії та культурі Поділля" (Кам'янець-Подільський, 2002), "Хмельниччина в роки незалежності України" (Хмельницький, 2001), "Пилявецька битва: погляд крізь віки" (Стара Синява, 2003), "Дунаєвеччина очима дослідників, учасників і свідків історичних подій" (Дунаївці, 2000. 2003) та ін.

За період від II-го до III-го з'їздів ВСК ученими і краєзнавцями Хмельниччини здійснено понад 120 видань монографій, книг, збірок документів, путівників, брошур, навчальних посібників, буклетів з різних галузей історичного краєзнавства і регіоналістики. З-поміж цих видань значним внеском у науку стали монографії І.С. Винокура "Черняхівська культура" (2000), В.І. Якубовського "Скарби Болохівської землі" (2001, 2003), колективу авторів на чолі з І.А. Стасюком "Трагічні долі репресованих теофіпольців" (т. 1-2, 2000) та "Історія Теофільщини" (т. 1, 2003), В.С. Прокопчука "Два села - одна доля" (2001), І.В. Рибак, А.Ю. Матвеева "Трагічний перелом. Колективізація і розкуркулення на Поділлі та Південно-Східній Волині" (2001), М.П. Манкевича "Старокостянтинівщина: історичний формуляр" (1997), О.М. Завальнюка, О.Б. Комарницького "Кам'янець-Подільський державний університет" (2003), С.Е. Важенкової "Антоній Юзеф Ролле: життя, діяльність, творчість" (2002), А.В. Сваричевського "Проскурів літературний від давнини до сучасності" (1998) та чимало інших.

УКРАЇНА
ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА

РІШЕННЯ
третьої сесії

від 26 вересня 2002 року №9

м. Хмельницький

Про обласну Програму розвитку
краєзнавства на період до 2010 року

Відповідно до пункту 16 частини 1 статті 43 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" обласна рада ВИРІШИЛА:

1. Затвердити Програму розвитку краєзнавства до 2010 року (додається).
2. Рекомендувати районним, міським, селищним, сільським радам прийняти відповідні програми розвитку краєзнавства до 2010 року.
3. Обласній державній адміністрації щорічно, до затвердження обласного бюджету, звітувати на сесії обласної ради про хід виконання обласної програми розвитку краєзнавства до 2010 року.
4. Контроль за виконанням рішення покласти на заступника голови обласної ради Цица В.П. та постійну комісію з питань науки, освіти, культури, молоді та спорту (голова комісії Ключ І.П.)

*Голова ради
А. Овчарук*

ХАРАКТЕРИСТИКА ОБЛАСНОЇ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ КРАЄЗНАВСТВА НА ХМЕЛЬНИЧЧИНІ ДО 2010 РОКУ

1. Загальна характеристика

На сучасному етапі відродження незалежної України невід'ємною складовою громадського духу та наукових досліджень є історичне краєзнавство, спрямоване на відродження духовності, історичної пам'яті, формування у громадян і передусім у молоді любові до рідного краю, національного патріотизму, поваги до людини, відповідальності за збереження історико-культурного надбання.

Важливою рисою сучасності у проведенні краєзнавчих наукових форумів, за кількістю яких Хмельниччина посідає одне з провідних місць серед областей України. За минуле десятиріччя ученими і краєзнавцями здійснено понад 150 видань монографій, книг, збірок документів, путівників, брошур, навчальних посібників, буклетів в галузях археології, археографії, історії, економіки, екології, культури та освіти, загальним обсягом майже 900 друкованих аркушів.

Найбільшим досягненням краєзнавчого руху стала багаторічна підготовка і видання фундаментальної історико-меморіальної книги "Книга пам'яті України. Хмельницька область", і праці "Репресоване краєзнавство 20-30 роки", "Поділля: історико-етнографічне дослідження", "Подільської землі сини", "Проблеми етнографії, фольклору і соціальної географії Поділля", "Проблеми духовного і національного відродження на Поділлі" та інші.

Проте, не тільки наукові дослідження складають суть нинішнього краєзнавства. Воно покликано, насамперед засобами своєї роботи і на прикладах минувшини рідної землі, національних святинь історії та культури навчати й виховувати у громадян і молоді почуття патріотизму, активізувати їх суспільну діяльність, сприяти розбудові туризму, музейної справи. Тому популярна краєзнавча тематика широко представлена у програмах місцевого телебачення, радіо і часописах Хмельниччини.

Водночас, у розвитку краєзнавчого руху і наукових досліджень Хмельниччини простежуються певні прогалини, недоліки й наболілі проблеми. Зокрема, відсутній єдиний координаційний центр краєзнавства, який би узгоджував діяльність науково-громадських товариств і осередків, виробляв головну стратегію й комплексну програму регіональних досліджень. Вивчення краю здійснюється не рівномірно в територіальному розрізі. Не відповідає сучасним вимогам :нформаційне забезпечення. Відсутня фінансова підтримка діяльності аматорів.

2. Мета і завдання Програми

Програма визначає шляхи поліпшення краєзнавчої роботи, координації діяльності всіх організацій, установ і закладів, залучених до цієї роботи.

Метою програми є активізація наукової діяльності, спрямованої на забезпечення розвитку краєзнавства, популяризація краєзнавчих досліджень, залучення широких кіл громадськості до національної культурної спадщини.

Завданнями Програми є :

- удосконалення науково-методичної бази краєзнавства, посилення наукової обґрунтованості, забезпечення неупередженості краєзнавчої літератури;
- сприяння формуванню у громадян усвідомлення своєї відповідальності за збереження і примноження духовних скарбів;
- перевидання багатотомної енциклопедії "Історія міст і сіл України", енциклопедичного довідника "Історичні міста України", інших довідників, путівників у цій сфері.

Виконання Програми передбачає здійснення науково-організаційних заходів, а також заходів у сфері видавничої діяльності.

III. Заходи щодо виконання програми розвитку краєзнавства на період до 2010 року

№ №	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Термін виконання	Всього	Орієнтовні джерела фінансування (тис.грн.)			
					Державний бюджет	Обласний бюджет	Районні (міські) бюджети	Позабюджетні кошти
1.	Розробити програму з курсу «Краєзнавство» та запровадити курс «Краєзнавство» у вищих навчальних закладах області гуманітарного профілю та загальноосвітніх навчальних закладах.	Управління освіти і науки облдержадміністрації, Кам'янець-Подільський педуніверситет, Хмельницький гуманітарний інститут	2003-2005					
2.	Запровадити курс «Краєзнавство» при підготовці вчителів на базі інституту післядипломної педагогічної освіти	Управління освіти і науки облдержадміністрації	2003-2010	15		15,0		
3.	Включити питання з краєзнавчої тематики до завдань 1-3 етапів обласних, районних та міських олімпіад з історії, географії Всеукраїнського конкурсу науково-дослідних робіт учнів, членів Малої академії наук України	Управління освіти і науки облдержадміністрації, обласна Спілка краєзнавців, інститут післядипломної педагогічної освіти	2003-2010					
4.	Проводити регіональні студентські та учнівські олімпіади за краєзнавчою тематикою	Управління і відділи освіти обласної і районних держадміністрацій, обласна та районні міські спілки краєзнавців	--					
5.	Створити банк даних про історію населених пунктів області	Обласна спілка краєзнавців, обласний, районні архіви	--					
6.	Запровадити практику відзначення дипломами авторів кращих студентських робіт в галузі краєзнавства	Вищі навчальні заклади області, обласна спілка краєзнавців	2005-2010					
7.	Створити науковий підрозділ для науково-методичного керівництва і редагування історії міст і сіл Хмельницької області	Управління освіти і науки облдержадміністрації	2003-2005	20				20,0
8.	Розробити програми розвитку та діяльності громадських музеїв, провести паспортизацію цих музеїв, впроваджувати новітні відповідно світовим стандартам форми і методи роботи музеїв	Управління культури облдержадміністрації, управління освіти і науки облдержадміністрації	--					

19 i	Провести аналітичні дослідження туристсько-екскурсійних маршрутів, попиту на відвідування пам'яток історії і культури та створення туристичних центрів на базі музеїв і навчальних закладів	Обласна спілка краєзнавців	2003-2004					
i i # ^	Поширювати зв'язки науковців вищих навчальних закладів з організаціями туристичного профілю, надавати їм наукову допомогу в розробці тематики нових туристичних маршрутів, у випуску літератури, підготовці кадрів екскурсіводів, проведення наукових конференцій, організації спільних комплексних пошукових експедицій, створення інформаційного банку даних з туристсько-екскурсійних і краєзнавчих ресурсів Хмельниччини; в загальноосвітніх навчальних закладах активізувати роботу гуртків юних краєзнавців, музейно, пам'ятко-охоронної та екскурсійної роботи серед школярів	Обласна спілка краєзнавців, управління освіти і науки облдержадміністрації	2003-2005					
	Вдосконалити систему заохочення на регіональному рівні краєзнавців за вагомий внесок дослідження рідного краю	Облдержадміністрація, райдержадміністрації, міськвиконкоми (міст обласного значення)	2003-2010					
	Створити цільові теле- та радіо програми з питань краєзнавства	Обласна державна теле - радіомовна компанія «По ділля-центр», обласна спілка краєзнавців	2003-2010					
13. i	Провести на базі Центру дослідження історії Поділля при Кам'янець-Нодільському педу твєрситеті Всеукраїнську науково-методичну конференцію «Історичне краєзнавство в системі освіти України на порозі ХХІ століття: здобутки, проблеми, перспективи»	Обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, Центр дослідження історії Поділля	2002	3.0	1.5	1.5		

14.	В основу виховної роботи загальноосвітніх навчальних закладів покласти Рух учнівської молоді України за збереження і примноження традицій, звичаїв, обрядів народу «Моя земля -земля моїх батьків»; активізувати роботу гуртків юних краєзнавців	Управління освіти і науки облдержадміністрації, і обласний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді, рай(міськ)во	2002-2005					
15.	Розробити план підготовки та забезпечити видання краєзнавчої літератури на період до 2010 року. Передбачивши видання путівників, буклетів, плакатів, листівок, іншої друкованої продукції з краєзнавства	Райдержадміністрації, міськвиконкоми (міст обласного значення), обласна спілка краєзнавців, обласний архів	2005-2010	52.0			52.0	
16.	Активізувати роботу щодо створення літописів населених пунктів, трудових навчальних і творчих колективів, життєписів окремих осіб, з метою підготовки матеріалів для перевидання на принципово новій науковій основі фундаментальної історії міст і сіл України	Обласна спілка краєзнавців, обласний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді, Центр туризму і краєзнавства в районах (містах)	2003-2005					
17.	Продовжити випуск серійних видань «Кам'яничина: історія і сучасність» та «Освіта і культура на Поділлі» з метою надання науково-методичної допомоги вчителям, викладачам, науковцям з проблем Поділлязнавства	Кам'янець-Подільський педуніверситет	2002-2005	6.0	6.0			
18.	На допомогу вчителям та учням шкіл видати навчально-мето дичні посібники: «Історія рідного краю з найдавніших часів до початку XX століття»; «Українська революція 1917-1 920 років на Хмельниччині» та інші.	Кам'янець-Подільський педуніверситет, обласний інститут шклядипломної педагогічної освіти	2002-2010	30	15		15	
19.	Вивчати та узагальнювати передовий досвід туристсько-краєзнавчої роботи педколективів шкіл, музеїв районних та міських центрів туризму і краєзнавства учнівської молоді. По результатах видати буклети та методичні розробки	Інститут після дипломної педагогічної освіти, обласний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді		15				15
			Всього:	141.0	22.5	16.5	52	50

Дунаєвецька районна організація української спілки краєзнавців Хмельницької області створена 23 квітня 1992 р. В установчій конференції взяв участь і вручив квитки першим членам спілки голова Всеукраїнської спілки краєзнавців, академік НАН України Тронько Петро Тимофійович.

На сьогодні в 51 первинній організації налічується 844 члени спілки. Правління і президії районної організації ВСК спрямовує їх діяльність на вивчення малодосліджених сторінок історії Дунаєвеччини, підготовку нарисів історії населених пунктів в новій редакції. За роки існування опубліковано 5 науково-краєзнавчих конференцій, вийшло 22 книги-брошури, 186 статей, тез опубліковано в збірниках регіональних, всеукраїнських, міжнародних науково-краєзнавчих конференцій.

Н Свої витоки краєзнавство Дунаєвеччини бере з XIX ст., коли перші дослідники, священники та вчителі в Бавдачі 46 церковно-парафіяльних шкіл і 13 приватних народних училищ - за програмою Імператорського епархіального історико-педагогічного комітету почали збір матеріалів й архівів своїх церков та парафій.

В У 20-ті роки XX ст. цікаву роботу вели вчителі, краєзнавці об'єднані в гуртки, клуби в Дунаєвеччині, Шевецьке, Маківське, Смотрицьке районні товариства, які діяли в тісному зв'язку з Кам'янець-Подільським округовим товариством. Їх досвід популяризувався на сторінках журналу "Краєзнавство", який виходив з 1930 року.

Після Великої Вітчизняної війни турботою краєзнавців цього регіону став збір і систематизація матеріалів про героїзм на фронті, про вояків у тилу. Добірку листів з фашистської неволі зібрав дунєвчанин, тоді молодий кандидат історичних наук Федір Павлович Шевченко.

Відродилось і набуло розмаху краєзнавство в 70-х роках, коли йшла підготовка друкування збірника населених пунктів району. Ця робота виконана з іменами таких краєзнавців як І. Буб'яков, І.С. Боловерсюк, М.Ф. Венгер, В. Гавінчук, В.І. Кліщ, П.В. Ковальчук, К.Мединський, С.С. Олінович, І.К. Свиначук, М.Сохатюк, Д.Д. Тондій. Велику допомогу в зборі матеріалів нарисів про Дунаївці, Маків, 32 села, центри сільрад підготували вчителі в Кам'янець-Подільському педінституті: Л.П. Лаптин, заступник директора обласного краєзнавчого архіву І.В. Гарнага, директор Кам'янець-Подільського історичного музею-заповідника Г.М. Хотюн.

Виявилися музеї суконної фабрики, сіл в Пидлісному Мукарова, Лисця, Свиначка, було споруджено 184 пам'ятники на честь пам'яті дошки, популяризацію яких проводила районна організація УТОПІК під керівництвом Л.Л. Калінчук.

Звітно-виборна конференція організації спілки краєзнавців 1996 року зібрала 106 делегатів із 40 первинних організацій, які представляли 530 членів.

За останні 5 років на Дунаєвеччині проведено чотири науково-краєзнавчі конференції "Поділля в роки визвольної війни під проводом В.Хмельницького", "Дунаївці: їх роль і місце в історії Поділля", "Дунаєвеччина очима дослідників, учасників і свідків історичних подій". Важливо що історико-краєзнавчі конференції проходять у великих організаціях сіл, зокрема Михайлівці, В.Жванчику, Лисці.

Велика увага районною організацією надається збору фольклору - колядок, гаївок, щедрівок, легенд і переказів краю. Турбота проявляється про відродження і розвиток прикладних видів народного мистецтва - гончарства в с.Смотричі, лозоплетіння в селах Гуті-Яцковецькій, Сиворогах, Мушкутинцях, М. Побіянці, роботи з солом'яною у с. Морозові, писанкарства у с. Балині. Результатом цілеспрямованої діяльності краєзнавців стало оновлення 14 музеїв, 24 залів Слави, 32 кутків та залів Пам'яті.

У 1999 році районна організація ВСК встановила премію ім. Ф.П. Шевченка, доктора історичних наук, член-кореспондента НАН України. Цією премією відзначено кращих краєзнавців району І.Т. Буб'якова, К.С. Корякіну, С.В. Олійник, Т.Й. Ткач, Л.Г. Семенчук, С.Т. Колісника, М.С. Васильєву. Лауреатами її стали почесні члени районної краєзнавчої організації академік Тронько П.Т., професори Винокур І.С., Кошилов А.О.

Своїм позачерговим завданням районна організація вважає підготовку нової редакції нарисів з історії населених пунктів. З цією метою створені робочі групи, проведено пленум, семінар.

З метою активізації науково-дослідницької діяльності, популяризації краєзнавчих досліджень, залучення широких кіл громадськості до історико-культурної спадщини та на виконання Указу Президента України від 23 січня 2001 р. "Про заходи щодо підтримки краєзнавчого руху в Україні", Постанови Кабінету Міністрів від 10 червня 2002 р. № 789 "Про затвердження Програми розвитку краєзнавства на період до 2010 року", рішення III сесії Хмельницької обласної ради від 26 вересня 2002 року "Про обласну програму розвитку краєзнавства", прийнято четвертою сесією Дунаєвецької районної ради 28 листопада 2002 року "Програму розвитку краєзнавства в Дунаєвецькому районі до 2010 року."

Вона передбачає активізацію роботи первинних організацій Всеукраїнської спілки краєзнавців, розширення їх кількісного і якісного складу, концентрацію зусиль на підготовку і видання історії населених пунктів району.

УКРАЇНА
ДУНАЄВЕЦЬКА РАЙОННА РАДА
Хмельницької області

Р І Ш Е Н Н Я
четвертої сесії районної ради ІV скликання
від 28 листопада 2002 року Л/5Л

м. Дунаївці

**Про обласну Програму розвитку
краєзнавства в Дунаєвецькому районі до 2010 року**

Відповідно статті 43 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні", І з метою активізації діяльності, спрямованої на забезпечення розвитку] краєзнавства, популяризації краєзнавчих досліджень в районі, сесія районної] ради **ВИРІШИЛА:**

І

1. Затвердити районну Програму розвитку краєзнавства в Дунаєвецькому І районі до 2010 року (додається). І
2. Фінансовому управлінню РДА щорічно при формуванні районного] бюджету передбачити кошти на фінансування програми за рахунок! загальних асигнувань виходячи з наявності коштів. І
4. Контроль за виконанням рішення покласти на постійну комісію з питань] освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури та спорту (голова! комісії - Блажеєв Є.П.)

*Голова районної ради
С. Глуховатий*

**ПРОГРАМА РОЗВИТКУ КРАЄЗНАВСТВА В
Дунаєвецькому районі до 2010 року**

№	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Термін виконання	Всього (тис)	Орієнтовні джерела фінансування	
					бюджетні	позабюджетні
1.	Внести питання краєзнавства в плани методоб'єднань семінарів вчителів історії та географії	Відділ освіти райдержадміністрації	2003-2005			
2	Включити питання з краєзнавчої тематики до завдань I-II етапів районних олімпіад з історії, географії, Всеукраїнського конкурсу науково-дослідницьких робіт учнів, членів МАН	Відділ освіти райдержадміністрації, райметодкабінет	2003-2010			
3	Створити банк даних про історію населених пунктів району	Районна організація ВСК, ЦРБ	2003-2010			
4	Ініціювати створення в районі редакційно-видавничого відділу, що займався б підготовкою і виданням історії населених пунктів району, інших матеріалів	Райдержадміністрація, районна Рада	2003-2005	15	15	
5 • (<i>i</i> 1	Розробити програми розвитку та діяльності громадських музеїв, впроваджувати новітні форми і методи роботи музеїв. Провести капремонт та реконструкцію експозицій Дунаєвецького районного музею	Відділ освіти і культури районної держадміністрації	2003-2005	15	15	
!«	Провести аналітичні дослідження туристсько-екскурсійних маршрутів, попиту на відвідування пам'яток історії і культури	Районна організація ВСК, Станція юних туристів	2003-2005			
7	Зміцнювати зв'язки з науковцями ВУЗів у питанні вивчення минулого Дунаєвеччини, проведення науково-краєзнавчих конференцій, випуску краєзнавчої літератури	Районна організація ВСК	2003-2005			
	Створити інформаційний банк даних з туристсько-екскурсійних і краєзнавчих ресурсів Дунаєвеччини	Районна організація ВСК	2003-2005			
Р	Активізувати роботу певних І організацій Всеукраїнської спілки краєзнавців, розширення їх кількості і посилення якісного складу, посилити роботу гуртків краєзнавчого профілю	Відділ освіти райдержадміністрації Районна організація ВСК	2003-2005			
Р*	Удосконалити систему заохочення краєзнавчого активу, ініціювати заснування для цього премій райдержадміністрації ім. Шотландського	Відділ освіти райдержадміністрації Районна організація ВСК	2003-2010	1	1	
В	В основу виховної роботи в «гальноосвітніх школах району», покласти Рух учнівської молоді за збереження і примноження традицій, (яшчайв, обрядів народу „Моя земля -Н земля моїх батьків"	Відділ освіти райдержадміністрації	2002-2010			

12.	Розробити план підготовки та забезпечення видання краєзнавчих праць на період до 2010 року	Районна організація ВСК	2002-2010			
13.	Забезпечити розробку і видання путівників, буклетів, плакатів, листівок з краєзнавства	Відділ освіти і культури райдержадміністрації	2005-2010	6	5	1
14.	Активізувати роботу щодо створення літописів населених пунктів, трудових колективів, життєписів окремих осіб з метою підготовки матеріалів перевидання „Історії міст і сіл України"	Районна організація ВСК	2002-2005	15	15	
15.	На допомогу вчителям і учням шкіл видати навчально-методичний посібник „Історія рідного краю"	Відділ освіти райдержадміністрації	2005	3	2	1
16.	Вивчати та узагальнювати передовий досвід туристсько-краєзнавчої роботи шкіл, музеїв. Видавати буклети, методичні розробки	Відділ освіти і культури райдержадміністрації, Районна організація ВСК	2003-2010	8	6	2
17.	Взяти активну участь у відзначенні -600-річчя м. Дунаєвець: - провести науково-краєзнавчу конференцію „Дунаївці на зламі тисячоліть: минуле і сучасність"; видати збірник історичних матеріалів про Дунаївці; відкрити пам'ятний знак; - видати книгу „Літературна карта Дунаєвеччини".	Райдержадміністрація. Районна організація ВСК	2003	15	15	
			ВСЬОГО	78		